

"סיום יחסי עבודה" (מהדורה שישית) – יצחק לובוצקי

"סיום יחסי עבודה" (מהדורה שישית) – יצחק
לובוצקי – הוצאת בורסי, 2025, 429 עמודים

רוב העובדים בישראל ובעולם משקיעים בשעות עבודתם את מרבית יכולתם הפיזית והאינטלקטואלית כאחד. בדרך זו הם מפרנסים את עצמם ואת משפחותיהם. קרוב לתשעים אחוז ממועסקים אלו בעולם המערבי הם שכירים, דהיינו, יש להם מעסיקים כלשהם, המשלמים את משכורתם. כשאחוז כה גבוה של העובדים במשק נמצא ביחסי עבודה של עובד-מעסיק, סביר שיהיו גם מקרים רבים של סיום יחסי עבודה אלו, בהסכמה או בלא הסכמה. ההשלכות האישיות והחברתיות של פיטורים, חורגות בהרבה מעבר להיבטים המשפטיים הטכניים. ברור לכן שרשת חקיקה ופסיקה מנסה להסדיר זאת בצורה המיטבית, ולא רק בישראל. הדגש הוא על איוון הגיוני בין זכויות העובד לבין צורכי המעסיק והמשק.

הספר שלפנינו דן בכל האספקטים המשפטיים של סיום יחסי העבודה בישראל. הוא מכיל עשרים וששה פרקים המתארים כל אחד מסוגי סיום העבודה: פיטורים ביוזמת המעסיק, התפטרות ביוזמת העובד, פרישה לגמלאות, סיום עקב הפרת חוזה, הרעת תנאים, התפטרות עקב פטירה, לצורך טיפול בילדים, וכן סיום מסיבות חיצוניות כמו סגירת מקום העבודה. לובוצקי מתייחס גם למצבים מורכבים,

כמו פיתורים במהלך הריון, לאחר תאונה או נוכח מחלה. בנוסף, הספר דן בנושאים כלליים נוספים כגון הדרישה לעריכת שימוע לפני פיתורים, עקרון תום הלב, פיתורים שלא כדין, חובת הנמקה, מענקי פרישה, פיצויי פיתורים, השלכות סיום יחסי עבודה על תנאים סוציאליים, זכויות פנסיוניות, ועוד. באופן לא מפתיע, הפרק הרחב ביותר עוסק בפיתורים שלא כדין. אלה יכולים להיות בניגוד לחוק (מחמת הריון), בניגוד להסכמי עבודה (אישיים או קבוצתיים), ללא שימוע כדין, בניגוד לזכות יסוד (פיתורים פוליטיים), שלא בתום לב, ועוד. אם הפיתורים לא חוקיים עולה כמובן שאלת היקף הפיצויים. הפרק השני בהיקפו הוא הפרק הדן במקרים שבהם יש מחלוקת אם הייתה התפטרות או פיתורים. זאת משום שיש השלכות רבות לכך, ובעיקר לגבי פיצויי פיתורים וזכויות אחרות המגיעות לעובד. באשר לפיצויי פיתורים, הרי שמונה פרקים מוקדשים להם ולחישובם, כולל חישובי שעות נוספות, תורניות, כונניות, כלכלה, ועוד. מה שמראה על מרכזיות פיצויי הפיתורים.

הפרקים עצמם מחולקים היטב לסעיפים שכל אחד מהם דן בתת נושא לפרטיו. בכל אחד מהתרחישים מוסברת ההלכה הנוהגת ומובאים פסקי דין אשר עסקו בעניין. הפתרון המשפטי מובא בצורה פשוטה ובהירה וגם מי שאיננו מומחה משפטי יוכל להבינו. המחבר איננו מהסס גם לומר את דעתו במקרים רבים שבהם אין תקדים או הלכה מוצקה. כך למשל,

ההלכה היא כי שותף שפרש משותפות שיש לה עובדים, לא יהיה חייב בתשלום פיצויי פיתורים לעובד שפוטר לאחר פרישת השותף. אולם לובוצקי גורס, כי אם יוכח שמטרת הפרישה משותפות הייתה להתחמק מתשלום הפיצויים, יהיה השותף חייב בהם אפילו פרש קודם לפיתורים. דוגמאות מעין אלו של דעתו מופיעות לאורך כל הספר.

הספר ממלא היטב את מטרותו, אולם צריך לזכור את שאין בו. אין מדובר בספר עיוני-תיאורטי על דיני העבודה, אלא במדריך פרקטי לשאלות יומיומיות. כך למשל ישנה תיאוריה הגורסת כי

באופן לא מפתיע, הפרק הרחב ביותר עוסק בפיתורים שלא כדין. אלה יכולים להיות בניגוד לחוק (מחמת הריון), בניגוד להסכמי עבודה (אישיים או קבוצתיים), ללא שימוע כדין, בניגוד לזכות יסוד (פיתורים פוליטיים), שלא בתום לב, ועוד.

אפשרויות התעסוקה בעתיד יפחתו פלאים. הן בשל פיתוחים טכנולוגיים (AI?) והן מסיבות אחרות. האם אין על דיני העבודה להתאים עצמם לעולם משתנה? במיוחד דיני הפיטורים עקב 'התייעלות' אולם כאמור, הספר חף משאלות אלו.

אין בו גם כל משפט משווה על המצב במדינות אחרות ועל הסיבות להבדלים אם יש, בין המשפט הישראלי למשפטן. האם לא ניתן ללמוד מניסיוןן של מדינות אחרות על הדין הראוי בישראל? וגם בכך לא דן הספר. אין בו גם כל מידע אמפירי שניתן היה להשתמש בו. למשל, כמה פוטרו בישראל ומאלו סיבות? כמה טענות היו על אפליות בעבודה ו/או פיטורים פוליטיים? האם התערבות בתי הדין לעבודה מנעה פגיעות מעין אלו? תוספת של רקע תיאורטי, משפט משווה ומידע אמפירי יכולים היו להוסיף אור על השאלות שלפנינו. אולם הספר נמנע מהם לחלוטין.

בנוסף, חסר בספר מדריך למעבידים הצריכים לפטר את עובדיהם, ומבקשים לעשות זאת בדרך חוקית והוגנת ככל האפשר. קרי, מדריך שייתן רשימת בדיקה (Checklist) פשוטה ומובנת על הנהלים והדרך שבה מעביד צריך לפעול. תוספת זו יחד עם תרשים זרימה פשוט, יכולה היתה להוסיף.

המחבר ד"ר יצחק לובוצקי, כיהן כשופט בבית הדין לעבודה למעלה משלושים שנה וידוע ומוכר בתחום דיני העבודה (גילוי נאות, ידיד אישי של כותב הסקירה). הוא כתב את ספרי היסוד במשפט העבודה הישראלי שצוטטו למעלה מאלף פעמים בפסיקות בתי הדין. בנוסף לספר שלפנינו הוא כתב גם את הספרים "סדר הדין במשפט העבודה" ואת "חוזה העבודה וזכויות במשפט העבודה". ספריו יוצאים במהדורות מחודשות אחת למספר שנים וכך גם הספר שלפנינו. המהדורה הקודמת של הספר (החמישית) יצאה לאור בשנת 2020. בעולם שבו יחסי העבודה עוברים שינויים מהירים, לאור

שנה תיאוריה הגורסת כי אפשרויות התעסוקה בעתיד יפחתו פלאים. הן בשל פיתוחים טכנולוגיים (AI?) והן מסיבות אחרות. האם אין על דיני העבודה להתאים עצמם לעולם משתנה? במיוחד דיני הפיטורים עקב 'התייעלות' אולם הספר חף משאלות אלו.

התפתחויות טכנולוגיות, שינויים בתרבות העבודה, ואירועים גיאופוליטיים, חמש שנים הן תקופה מספקת למהדורה חדשה. אולם מעבר לשינויים הרגילים שהזמן גורם, בתקופה זו אירעו מגפת הקורונה ומלחמת 'חרבות-ברזל'. לשני האירועים והשלכותיהם על סיום יחסי עבודה יש אזכורים והסברים במהדורה זו של הספר (מהדורה שישית המעודכנת עד לראשון למרץ 2025).

מומלץ לכל המתעניינים במשפט העבודה, עובדים ומעסיקים כאחד, והכרחי לכל המשפטנים העוסקים בו בפועל.